

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

1.Гражданско образование

1.1. Обучение на деца и младежи и дискусии

Основните дейности бяха насочени в следните направления:

- **Срещи с ученици** от 1 до 12 клас, на които съдиите се включиха в процеса на младежкото образование по принципите на съдебната система, включително теми като основните човешки задължения и права, основните демократични принципи, справедливост и несправедливост, законите като регулатор на обществения живот, функциониране на съдебната власт, държавна власт и държавно устройство и др. Освен това теми за обсъждане се поставяха и от самите деца и бяха различни, съобразно спецификата на различните възрастови групи и социалната им принадлежност, района, в който живеят и учат, вида на училището : хулиганство, унищожаване и повреждане на чужди движими вещи, престъпления против собствеността, клевета, обида, детско насилие, домашно насилие, трафик на хора, проституция, справедливост, свобода, право, отговорност, конфликт, права на животните, свобода на словото, насилие, неизбежна отбрана, крайна необходимост, хулиганство, ранни бракове и последиците от това, неходене на училище, дрога, незаконни гонки, отвлечения зад граница и др.

Срещите се проведоха в начални училища, средно образователни училища, професионални гимназии, ромски училища с различни възрастови и социални групи в градовете София, Разлог, Враца, Варна, Стара Загора, Дряново, Севлиево, Златица, Разград, Нови Пазар, Луковит, гр. Каолиново, с. Никола Козлево (обл. Шумен), с. Осенец (общ. Разград), с. Преславен (обл. Стара Загора) и с. Румянцево (общ. Луковит).

- Подготовка и **провеждане на симулирани граждански и наказателни съдебни процеси** – за повечето от процесите децата сами избираха темите: „Наркотици“, „Обида във Фейсбук“, „Спорна топка“, „Магическата сила на правилата“, „Том и Джери“, „Кражба“, „Наркотици и нанасяне на телесна повреда по хулигански подбуди“, „Нанасяне на тежка телесна повреда“, „Прокуратурата и седемте козлета срещу Вълчо Вълчев“ и др.

Посредством подхода „учене чрез игра“ децата се запознаваха с основни права и задължения, работа по превенция, основни закони в областта на младежкото правосъдие, трудови права, организация на държавното управление, организация на съдебната власт, органи на съдебната власт, процесуални закони, работа на съда, прокуратурата и разследващите органи от МВР и много други.

След процесите се провеждаха срещи, на които допълнително се дискутираха възникнали у децата въпроси. Участие в тези срещи освен съдиите вземаха и родители, педагози и психолози, а в част от градовете(Разлог, Нови Пазар, Враца) – прокурори, адвокати и служители на съдебната администрация.

В срещите с децата активно участваха 15 съдии и 2 психолози, повече от 1000 деца и над 50 педагози.

- В допълнение към планираните в проекта дейности в подкрепа на гражданското образование на ученици, беше поставено началото на сътрудничество с Клуба на юриста „Теодор Пиперков“, в който активни участници са **студенти по право**. През март-април 2017 г. 7 съдии работиха със студенти от 2,3,4 и 5 курс на СУ“Св. Климент Охридски“, специалност „Право“. Беше изнесана лекция по писане на присъди по наказателни дела и решения по граждански дела, след което бяха проведени

семинари по изготвяне на съдебни актове въз основа на материали по действителни дела.

- **Срещи на работната група от съдии.** На тях бяха обсъждани проведените срещи и симулирани процеси с деца, беше споделян опитът на съдиите в различните училища, бяха обсъждани възникналите трудности и постигнатите резултати. Особено внимание беше отделено на особеностите на работата с деца от малцинствени групи (с. Румянцево, с. Преславен).

На тези срещи беше изготвена рамка за съставяне на методология за гражданско обучение на децата, като тази рамка беше усъвършенствана във времето в резултат на натрупания опит.

- **Разработване на методология** за гражданско обучение на децата. Методологията беше разработена в резултат на съвместната работа на съдии, психолози и педагози. Съобразена е с различните възрастови групи и психологическите етапи на развитието на децата - нивото на техния умствен и емоционален растеж, начинът, по който те общуват, техният речник. Съдиите бяха запознати и обучени за работа с децата, следвайки принципите и темите на методологията. Методологията беше представена на вниманието на Висшия съдебен съвет с предложение за използването ѝ при реализирането на програмата „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“.
- **Видеофилм.** Редовните срещи-дискусии и провеждането на симулирани съдебни процеси стана основа за установяване на взаимно доверие между децата и съдиите. Това позволи заснемане на видеофилм, който показва как децата с помощта на съдиите се запознават с техните права и задължения и каква е тяхната интерпретация на наученото. Филмът обхваща широк възрастов и социален кръг ученици. Сниман е в 3 училища – частно начално училище в гр. София, общообразователно училище в гр.Златица с деца от различен етнос и социален произход и училище в с. Румянцево, посещавано от ромски деца.
- Като допълнителна и непланирана в проекта дейност и със съдействието на председателя на Върховния касационен съд, в последните три години децата от училище „Захари Круша“, гр. София организираха благотворителни коледни и великденски изложби със свои произведения в Съдебната палата.

1.2. Обучение на съдебни заседатели/срещи-дискусии с върховни съдии.

През първата година на проекта бяха проведени обучения на съдебни заседатели към съдебен район Враца и към Софийски градски съд. По време на обученията бяха разяснени следните въпроси: Правна уредба на института на съдебните заседатели; Права и задължения на съдебните заседатели. Етични въпроси; Основни понятия и принципи на наказателния процес; Основни понятия и принципи на материалното наказателно право. Бяха дискутирани и конкретни въпроси, задавани от съдебните заседатели.

С направените промени на Закона за съдебната власт (ДВ, бр.62/2016г.) беше създадена нова разпоредба на чл. 73, ал. 6, според която обучението на съдебните заседатели е възложено на Националния институт на правосъдието. Това наложи промяна в проектната дейност, като вместо обучение на съдебни заседатели се включи провеждане на дискусии по съдилища по практически въпроси от прилагане на закона с участието на върховни съдии. Промяната беше одобрена от Фондация Америка за България.

Бяха проведени срещи със съдиите от съдебен район Стара Загора, съдебен район Ловеч, съдебен район Плевен, съдебен район Велико Търново. На всяка от тях бяха представени дейностите на ССБ в изпълнение на проекта „Съдът в общността и гражданското образование“, както и дискутирани въпроси за отстояване на независимостта на съдебната власт, публични атаки срещу личността на конкретни съдии от страна на някои медии и други актуални въпроси.

2. Оценка на работата на съда от ползватели на съда и други правни специалисти

Работна група от ССБ се запозна с добрите международни практики, които послужиха като основа за създаване на методика за оценка на съда от неговите потребители. По наша покана гостуваха съдия Ричард Габриел – съдия във Върховен съд, Колорадо, САЩ, който сподели своя опит (годишното общо събрание на ССБ през 2016 г.), съдия Елизабет Стонг – съдия в Съда по несъстоятелност към Източния огръг на Ню Йорк и г-н Кристофър Райан – съдебен администратор на щат Колорадо, САЩ (годишно общо събрание на ССБ през 2018г).

Методологията за оценка на работата на съдиите беше изготвена съвместно със специалисти от Български институт за правни инициативи. Фокус-група обсъди въпросите и темите, които залегнаха в методологията, която впоследствие беше тествана в 3 пилотни съдилища – Софийски градски съд, районен съд Ловеч и районен съд Луковит.

3. Експертна помощ за продължаване на съдебната реформа

3.1. Реформа на съдебната карта

- Във връзка със срещите на членове на ВСС с административни ръководители на съдилища и прокуратури, в които се обсъждаше реорганизацията на „съдебната карта“ на Република България, на 27.11.2015 г. ССБ предложи да бъде създаден механизъм за такъв диалог между Висшия съдебен съвет и представителните съсловни организации, който да дава възможност за своевременно и всеобхватно обсъждане както на дейностите по реформиране на съдебната карта, така и на всички въпроси, засягащи професионалния и социален статус на магистратите. Такъв механизъм е безусловно необходим при липсата на цялостна уредба в Закона за съдебната власт на трудовия статус на съдиите, прокурорите и следователите, отсъствието на разпоредби, отчитащи специфичните им професионални и социални интереси и недостатъчната законова регламентация на възможността съсловните организации да развиват и дейност за защита на професионалните права на магистратите.
- След проведена дискусия със съдии от съдебен район Враца, на която бяха обсъдени въпроси, свързани със съдебната карта и промените в ЗСВ беше сформирана работна група, в която бе включен и експерт-социолог. Работната група направи проучване в 8 районни съдилища (Кула, Берковица, Луковит, Дулово, Брезник, Царево, Пирдоп и Девин) на тема „Районните съдилища в контекста на местната общност“. Целта на изследването беше да се разбере по-добре ролята на малките районни съдилища в контекста на местната общност; да се даде гласност на добрите практики в упражняваните от районните съдилища дейности върху местната власт, бизнеса, рискови социални групи и т.н.; да се разбере нагласата на населението от съдебния район към съда и неговата работа; да се обсъди с всички местни фактори какво ще спечели и какво ще загуби местната общност при евентуална реформа на съдебната карта. Първоначалните

резултати от направеното изследване бяха докладвани и обсъдени на годишното общо събрание на ССБ през 2016г.

- След анализ на проведените дискусии бе изготвено социологическо изследване, представено за обсъждане на работна среща на тема „Съдебна карта“, проведена през м. март 2017г. в гр. София. Участие в обсъждането взеха съдии от районни и окръжни съдилища в страната, Върховен касационен съд, Върховен административен съд, Софийски градски съд, членове на Висшия съдебен съвет, представители на Министерство на правосъдието, съсловни и неправителствени организации.

3.2. Законотворчество

- Представители на ССБ активно участваха в заседанията на Съвета по прилагане на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система към Министерство на правосъдието.
- Участие в заседанията на Правна комисия на Народното събрание, в които представяхме становищата на Съюза по редица законопроекта: Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Р България, Законопроект за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт, Законопроект за изменение и допълнение на ГПК, Законопроект за изменение и допълнение на НПК, проект на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки при непълнолетни деца и други.
- Представяне на становища по редица конституционни дела, по които ССБ беше конституиран като заинтересована страна, с предмет оспорването на разпоредби от Закона за съдебната власт, Наказателно-процесуалния кодекс, Наказателния кодекс, Гражданско-процесуалния кодекс и др.

4. Институционална памет

Ръководени от убеждението, че предишният опит и знания са от решаващо значение за развитието и провеждането на реформи, в рамките на проекта дадохме думата на юристи, чийто професионален път е преминал през пет десетилетия и две епохи. Те са свидетели и до голяма степен участници в промените на съдебната система в България от 90-те години насам. Техните ретроспекции, вижданията им за днешните предизвикателства пред правосъдието и размислите им за етоса на професията могат да заинтригуват не само членове на професионалната общност, но и граждани, загрижени за мисията на съдебната система в българското общество.

В рамките на дейността беше поставено начало на дигитална библиотека, която включва дигитализирани трудове на видни юристи от миналото.

5. Международна дейност

През м. ноември 2018г. в рамките на изпълнение на проекта ССБ организира международна конференция на тема „Ролята на съдиите в обществената дискусия за върховенството на правото“. На срещата присъстваха участници и гости от Норвегия, Полша, Италия, Испания, Гърция, Холандия, Румъния, посланици в Р България, съдии, представители на НПО, журналисти. Специални гости бяха г-н Филипе Маркес – Президент на борда на МЕДЕЛ, г-н Кеес Стерк – Президент на Европейската мрежа на съдебните съвети и г-н Габриеле Фиорентино – съдия в Трибунала на Рим, зам.главен секретар на Висшия съвет на съдебната власт на Република Италия.

БЕНЕФИЦИЕРИ

Деца и младежи

Преки бенефициери на проекта бяха над 1000 деца от 1 до 12 клас от 34 училища в цялата страна, както следва: 6 училища в столицата, 9 училища в големи града, 15 училища в малки града и 4 училища в селата. Преки бенефициери бяха и повече от 50 педагози от различните училища, а непреки – част от родителите на децата, прокурори, адвокати и служители на съдебната администрация. В голяма степен бенефициери са и съдиите, които натрупаха опит от срещите с децата и, благодарение на съставената методология, имат конкретни теми за разговори в зависимост от възрастта и социалния статус на учениците.

Бенефициери бяха и 52 студенти по право от 2,3,4 и 5 курс на СУ „Кл. Охридски“ (22 мъже и 30 жени).

Обучение на съдебни заседатели

През първата година, в която се осъществяваше дейността бяха обучени 62 съдебни заседатели от 2 съдилища – в София и във Враца. Средна възраст на съдебните заседатели: 50-60 години.

Оценка на съда от ползватели на съда

След съставяне на методологията беше проведено пилотно изследване в 3 съда - в софийски (Софийски градски), в районен в средно голям град (Ловеч) и в районен в малък град (Луковит).

Реформа на съдебната карта

В резултат на социологическото проучване, направено в рамките на проекта, бе дадена възможност на общностите от 8 малки населени места в цялата страна (Кула, Берковица, Луковит, Дулово, Брезник, Царево, Пирдоп и Девин) да обсъдят ролята на районните съдилища и евентуалните последици от закриването им.

Кръгли маси и дискусии

На проведените кръгли маси и дискусии участие взеха съдии от цялата страна, които дискутираха важни за общността и обществото актуални теми. На някои от дискусиите участваха и адвокати и нотариуси, а на международната среща освен съдии от страната и чужбина присъстваха и посланици, журналисти, представители на НПО.

Електронен бюлетин

Електронният бюлетин „Съдебно право“ е публичен, а част от материалите се препечатват от университетски списания и ежедневници в страната и така достигат до още по-широк кръг от хора. Фейсбук страницата „Съдийски вестник“ има 1407 последователи и над 1300 харесвания.

Като книжно приложение на електронния бюлетин бе издадено изследването на доц. Евгени Йочев „Исторически преглед на института на несменяемостта на съдиите в България“, което ще се разпространява в университетски и други специализирани библиотеки.